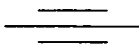

A sok tévészés, videózás, az olvasás drasztikus csökkenése kedvezőtlenül alakítja tanulóink szókincsét. A nyelvi kifejezőképesség romlása pedig hatással van a tanulók iskolai teljesítményére, nehezebben értik meg a tankönyvek szövegét, nehezebben tudnak számot adni ismereteikről. Az iskolai kudarcok egyik oka, hogy a tanulók egyre kevésbé képesek könnyedén és pontosan használni anyanyelvüket.

Modern világunkban nagyon fontos a jó kommunikáció, ezért a magyartanároknak mindent meg kell tenni, hogy tanítványaik szépen és választékos tudjanak beszélni. Ehhez pedig nagyobb mennyiségű aktív szókincsre van szükség.

CSICSELYNÉ KORBELY ZSUZSANNA
Szlovák Általános Iskola
Szarvas

Az aradi vértanúk ünnepe

Tavaly ezzel az irodalmi műsorral tiszteltünk október 6. emléke előtt. Méltó megünnepléséhez most örömmel adjuk közre.

Október 6.

1. *Zene:* Európa csendes, újra csendes (1., 2. és 6. versszak)

2. KOSSUTH LAJOS KIÁLTVÁNYA

1849. augusztus 11.

A nemzethez

„A szerencsétlen harcok után, melyekkel Isten a legközelebbi napokban meglátogatta e nemzetet, nincs többé remény, hogy az egyesült osztrák és orosz nagyhatalmasságok ellen az önvédelem harcát a siker reményével folytathassuk.

Íly körülmények között a nemzet életének megmentése s jövőjének biztosítása egyedül a hadsereg élén álló vezértől várható, ezennel tudtára adom a nemzetnek, magam s a minisztérium nevében ezennel a kormányról lelépek, s a legfőbb polgári s katonai kormányzati hatalmat Görgey Artúr tábornok úrra ruházom.” (Részlet)

3. GÖRGEY BESZÉDE AZ ARADI HADITANÁCSON

1849. augusztus 11.

„A mi pénztáraink pedig üresek, egészen üresek, hiányoznak a légénység ellátásához szükséges készletek, lőszerünk pedig alig elégséges egy kiadósabb csatanapra. – Mindezeket előrebocsátva megkérdem: megmenthetjük-e, még fegyveres kézzel a hazát? Azt mondom: nem!

Ilyen körülmények között a fegyverletételre, mégpedig az orosz csapatok előtti feltétlen fegyverletételre szavazok.

Barátaim! Előre látom, hogy talán milliók, az elvakultságtól vezetve vagy az országot sújto határtalan nyomorúságot teljes egészében nem ismerve, milliók árulással fognak vádolni.” (Részlet)

4. *Görgey Artúr* 1849. augusztus 13-án Világostól északra, a szállósi malom közelében letette a fegyvert *Rüdiger* cári tábornok előtt. A többi honvédevezérnek Haynau a császári hadak főparancsnoka, Magyarország teljhatalmú ura nem kegyelmezett.

5. *Haynau:* „Véget ért a magyarországi és erdélyi hadjárat és meghódolás, és meg van az a kellemes érzésem, hogy egyes-egyedül az én személyemnek köszönhető az ellenség megsemmisítése...

*Paszkevic*s amnesztiát követelt mindnyájuknak, kereken megtagadtam, csak a légénységnek adtam meg, örmeszteről lefelé... a vezéreket felköttem... az osztrák tiszteteket agyonlötvetem... Egy évszázadig nem lesz több forradalom Magyarországon, mert gyökerestül irtom ki a gázt. Utasításaim nincsenek, de teljhatalmam van, korlátlanul rendelkezhetem a király nevében.”

6. Népdal: Esik az eső...

I. l - sik az e - ső, á - zik a le - ve - der,
 Gyen - ge léd - bo - mat szu - rít - ja a ken - gyef.
 Uár - sany le - kő - tés szu - rít - ja ko - va - suat
 Ne - léz ka - ra - tély nyom - jn a vál - fa - nuat.

2. Megjött a levél fekete pecséttel,
 Megjött a muzska százezer emberrel.
 Négy száz ágyúval áll a harc mezéjén,
 Így hát, jó anyám, elmaszírozok én.

3. Jön egy kapitány, piros pej paripán,
 Kardja megvillan a jobbik oldalán.
 Kardja megvillan, az ágyú elrobban,
 Szép piros vérem a földre kiloccsan.

7. Szörnyű idő, szörnyű idő!

S a szörnyűség mendegyre nő.

Talán az ég

Megesküvök,

Hogy a magyart kiirtja.

Hogysisne? Villog ellenünk

A fél világnak kardja.

Egy szálíg elveszünk-e mi?

Vagy fog maradni valaki,

Leirmi é

Vad fekete

Időket a világnak?

S ha lesz ember, ki megmarad,

El tudja a gyászdolgokat

Beszélni, mint valának?

8. Szabadságharcunk hős tábornokait az aradi vár sötét kazamatáiba záratta Haynau. A 13 tábornok, valamint Batthyány Lajos miniszterelnök kivégzését szándékosan időzítették október hatodikára. Ekkor volt az első évfordulója a 2. bécsi forradalomnak, mely a magyarok miatt tört ki.

9. Pavol Országh Hviezdoslav: Tak, herolde

„Ezer zsidbadt vágyból miért nem lesz

végül egy erős akarat!

Hiszzen magyar, oláh szláv bánat

mindigre egy bánat marad.”

Tak, herolde ty svitajúcich časov:

nám v jednu vól'u načim túžby zliat',

po člankoch ochabnuté osamelých,

ked' žialime dnes kvil' bou jednohlasnou,

by zajtra, dá-li Boh a št'astie smelých,

sme rovnako sa mohli radovat'.

Bo, áno, dlhý žial' nás totožný je,

mien rôznych len ten istý zármutok

Trpíme krivdou všetci, nyjúc všetci

dňu vykúpenia zríme v ústrety,

od vekov v úval zatlačené plemá.

10. A tábornokok bátran viselkedtek. Utolsó éjszakájukon nem feküdte le egyikük sem. Felöltözve, készen várták a halált.

11. Damjanich János imája október 5-ről 6-ra virradóra:

„Oltalmazd meg, Mindenható az én különben is szerencsétlen hazámat, a további veszedelemtől!... Áldd meg Aradot! Áldd meg szegény, szerencsétlenségbe süllyedt Magyarországot!

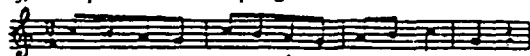
12. Lázár Vilmos levele feleségének:

„Adj gyermekeink mindegyikének, ha kilép a világba, egy emléket tőlem – élő jelétül annak, hogy az, aki becsütelenes és tisztán élte életét – nyugodtan bír meghalni, ha ártatlanul is, mint én.”

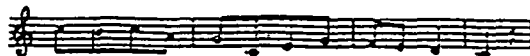
13. *Leningen-Westerburg Károly levele feleségének:*

„A gyermekek a te szavaidból fogják megismerni apjukat, és ki mondhatná meg nekik jobban, mint te, hogy apjuk, bár az emberi törvények elítélték, szívében becsületes ember volt, aki meggyőződéséért halt meg.”

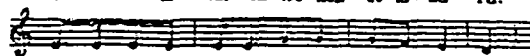
14. *Népdal:* Jaj, de szépen süt az őszi nap sugára

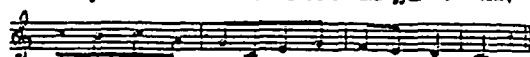
Jaj, de szé-pen sűt az ó-szi nap-su-gé-ra,

Az a-ra-di vár-lóm-lóc-nak ab-la-ká-ra.

Bán-ja azt a ti-zen-há-rom ma-gyar vi-téz,

Ki a lóm-lóc fe-ne-kén a ha-lál-ra kész.

Elítélték sorban mind a tizenhármat,
Szöttek-fontak a nyakukba ezer vádat.
Elnevezték felségsértő pártütőknek,
Mert a magyar szabadságért harcra kéltek.

Uramfia! az ítélet akasztófa...
Mintha gyáva útonállók lettek volna,
Mintha méltók sem volnának egy lövésre,
Katonához, férfiához illő végre...

15. Idézzük fel egyenként a tábormokok rövid életrajzát!

1. *Aulich Lajos:*

Pozsonyban született, magyarul nem tudott. 1812-ben az orosz hadjáratban elfagyott lába ellenére végigharcolta a téli hadjáratot, amely nem utolsósorban az ő tapasztalatán, megbízhatóságán nyugodott.

2. *Damjanich János:*

Szerb katonacsallád sarja. A harctéren minden helyzetben feltalálta magát, a rábizott feladatot mintaszerűen oldotta meg. Kívégzésekor maga elé akarta engedni Vécsey grófot, mondván: „A harcban mindig én voltam az első, ma utolsó akarok lenni.” Éljen a haza kiáltással halt meg.

3. *Dessewffy Arisztid:*

Abaúj vármegyében született. Felesége és gyermekei meghaltak. 1849. júliusában újra nősült. A templomból egyenesen a csatatérre lovagolt teljes huszártábornoki díszben, és soha többé nem látta feleségét.

4. *Knézich Károly:*

Horvát katonacsallád gyermeke. Elképesztő személyes bravúrral és vitézséggel harcolta végig a szabadságharcot. A magyar ügy mellett mindhalálig kitartott.

5. *Kiss Ernő:*

Dűsgazdag magyar-örmény családból származott. Eseményképeinek a haza szolgálata, a becsületes ügy melletti kiállást tartotta. Kívégzésekor a golyó a vállába fúródott. Ezután közvetlen közelről hajtották végre a halálos ítéletet.

6. *Lázár Vilmos:*

Nagybecsűreken született. Rövid ideig katona volt, leszerelt. 1848-ban főhadnagyként belépett a honvédségbe. Nyugodt, bátor tiszt volt.

7. *Láhner György:*

Róla mondta Kossuth Lajos, hogy sok mindenki pótolható, de Láhner a magyar honvédség felfegyverzésében volt pótolhatatlan, és végzett nagyobb munkát, mint rengeteg ember tudott volna együtt elvégezni.

8. *Gróf Lejningen-Wesztterburg Károly:* Hessen nagyhercegségben született. Magyar bakái lelkésedek érte, pedig csak 1-2 szót tudott magyarul. Hatalmas férfiú, akinek leért a lába az akasztófáról és a legkeservebb halállal kellett meghalnia.

9. *Nagysándor József:*

Ahogy a korabeli újság írta, tüdőbajos volt, nem lett volna szabad lóra ülnie, de végignyargalta a szabadságharcot. Csak Buda ostrománál szállt le a lóról, ott kapaszkodott fel a közkatonákkal, ott írta meg ceruzával a már alig olvasható jelentését: „Hogyha Isten úgy akarja, tartani fogjuk magunkat a várban.”

10. *Pölsenberg Ernő:*

Lovagi rangra emelt bécsi jogász fia. Katonai képességeiről sok csatában tett tanúbizonyságot. Őt küldték követnek az orosz táborba, hogy a megadás feltételeit tárgyalja.

11. *Sveidel József.* Zomboron született. A magyar nemzet iránt tanúsított hűsége, kimagasló szaktudása és jelleme emelte a tábornoki karba. Naplót vezetett, mely hiteles forrásnak számít.
12. *Török Ignác:* Mérnökari ezredes. Tanítványai között találjuk Görgey Artúrt és Klapka Györgyöt. Barátságos, szelíd ember volt.
13. *Gróf Vécsey Károly.* „Szegre akasztom osztrák kardomat, magyar vagyok, hazámmal tartok!” – vallotta. Apja és testvérei hűségesen szolgálták a császárt. A hóhér utolsóinak szólította, mert az aradi várat ő vette be az osztrákoktól.

16. Az aradi Golgotára

Ráragyog a nap sugára,
Oda hull az őszi rózsa,
Hulló levél búcsú csókjá,
Bánat sír a száraz ágon,
Ott alussza csendes álmát
Az aradi tizenhárom.

Őszi napnak csendes fénye,
Tűzz reá a fényes égre,
Bús szívünknek enyhe fényed
Adjon nyugvást, békességet.

17. A föld alól, a magyar föld alól
A vértanúk szent lelke földalol.

E nagy napon, hol emlék s béke leng,
A bús bitóra hittel nézzetek!

Hittel, reménnyel, mert most kél a nap,
Minden napoknál szebb és szabadabb!

A nap, melyért mi vérbe esve el,
Nyugodtan haltunk ama reggelen.

Ó magyarok, ti élő magyarok,
A halhatatlan élet úgy ragyog

Rátok, ha az egekbe lobogón
Igazság leng a lobogókon.

Az Igazság, mely tegnap még halott,
Világ bírajaként feltámadott.

A népek szent szövetségébe ti
Úgy lépjétek, mint Kossuth népei.

A föld alól, a magyar föld alól
A vértanúk szent lelke így dalol.

18. Tudd meg, szabad csak az, akit
Szó nem butít, fény nem vakít,
Se rang, se kincs nem veszteget meg,
Az, aki nyíltan gyűlölhét, szerethet,
A látszatot lenézi, meg nem óvja,
Nincs letagadni, titkolni valója.
Szabadság! Ezt a megszentelt nevet
Könnyműn, ingyen ajkadra ne vedd!
Tudd meg: szabad csak az, aki
Oly áhitattal mondja ki,
Mint istenének szent nevét a jó pap.

Szabad csak az, kit nem rettent a holnap.
Ínség, veszély, kin meg nem tántorít
És lelki béklyó többé nem szorít.
Hiába őrzi porkoláb s lakat,
Az sose rab, ki lélekben szabad.
Az akkor is, ha koldus, nincstelen,
Gazdag, hatalmas, mert bilincstelen.
Ez ajándék. Ingyen ezt nem adják,
Hol áldozat nincs, nincs szabadság.
Ott van csupán, ahol szavát megértve
Meghalni tudnak s élni mertek érte.

19. Harangszó, mely egyre halkul.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Illés György: Fel, fel vitézek! Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest 1986.
- Ordas Iván: Az aradi tizenhárom Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest 1988.
- Hét évszázad magyar versei I.-II. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest 1972.
- Magyar népdalok I.-II. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest 1975.
- Pavol Országh Hviezdoslav: Tak herolde